11.12.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN ASIANTUNTIJALAUSUNTO ASIASSA HE 158/2018 VP

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle:

Sosiaali- ja terveysministeriöllä on ollut mahdollisuus osallistua esityksen valmisteluun sen taustalla olevan työryhmän työskentelyn aikana ja tuolloin esittämämme näkökohdat on otettu pääosin huomioon esityksessä. Ministeriöllä ei näin ollen ole esityksen johdosta perustavaa laatua olevaa huomautettavaa.

Lain toimeenpano

Voimassa olevan lain tapaan työsuojeluviranomainen valvoisi lain noudattamista. Lakiehdotus on monin osin sopimuksenvarainen ja lain säännöksistä on mahdollista poiketa työ- tai virkaehtosopimuksella. Työsuojeluviranomaisen valvonta kohdistuu lain pakottavien säännösten noudattamisen valvontaan sekä lisäksi yleissitovaksi vahvistetun työehtosopimuksen noudattamisen valvontaan järjestäytymättömien työnantajien osalta.

Pääperiaatteiden osalta esityksessä on pidättäydytty voimassa olevan työaikalain sääntelytavassa ja systematiikassa. Tämä helpottaa lain toimeenpanoa työsuojeluviranomaisen osalta, vaikka esitykseen sisältyykin myös kokonaan uusia työaikamuotoja ja eräitä muita muutoksia. Esityksessä ei myöskään ehdoteta työsuojeluviranomaiselle uusia tehtäviä, joista aiheutuisi merkittäviä organisaatio tai henkilöstövaikutuksia. Lain toimeenpanon onnistumisen kannalta ehdotus pitää sisällään olennaiset osat: työaika-asiakirjojen laatimis- ja säilytysvelvollisuudet muodostaisivat pohjan työaikojen seurannalle ja valvonnalle.

Esityksen perusteella on arvioitu, että ehdotuksella voi ainakin aluksi olla asiakasneuvonnan tarvetta lisäävä vaikutus. Työsuojeluneuvonta on jo nykyisin järjestetty valtakunnallisena puhelinpalveluna. Lain voimaantultua ja valvonta- ja soveltamiskäytäntöjen kertyessä on mahdollista arvioida tarkemmin, onko lisäksi työpaikkatarkastuksia tarvetta suunnata normaalia tehostetummin ehdotetun lain toimeenpanoon. Lain toimeenpanon tehostamiseksi työsuojeluhallinnossa tullaan lisäksi järjestämään ehdotettua työaikalakia koskeva tiedotus- ja viestintäkampanja yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Työaikasääntelyn valvonta vaatii erityistä asiantuntemusta. Neuvonta- ja valvontatehtävän asianmukaisen hoitamisen vuoksi on myös työsuojeluviranomaisen tarkastushenkilökuntaa koulutettava ehdotettavasta laista. Tarkastajakunnan kouluttamiseen on varauduttu vuoden 2019 aikana.

Lakiehdotus ei merkittävästi muuta työsuojeluviranomaisen toimintatapoja, eikä työsuojeluviranomaisen valvontakeinoihin ole ehdotettu muutoksia. Myös ehdotettavan lain poikkeuslupia koskeva säännös vastaa olennaisilta osin voimassa olevan työaikalain sisältöä.

Kokonaisuutena on arvioitu, että ehdotus ei merkitse nykytilaan verrattuna merkittäviä muutoksia työsuojeluviranomaisen työmäärään sekä mahdollisuuteen hoitaa sille osoitetut tehtävät.

Tasa-arvovaikutukset

Esityksessä on arvioitu, että vaikka ehdotettu työaikalaki mahdollistaisi entistä suurempien ylityömäärien tekemisen, tällä seikalla ei arvioida olevan olennaista sukupuolivaikusta. Esityksessä on toisaalta todettu, että nykyisin hyvin paljon ylitöitä tekevien joukossa ylitöiden tekeminen voi lisääntyä entisestään ja muissa työntekijäryhmissä se voi vähentyä.

Ylitöitä tekevät nykyään useimmiten pienten lasten isät. Näin ollen on myös mahdollista, että ylitöiden määrä lisääntyy niiden isien osalta, joilla on pieniä lapsia, millä puolestaan voi olla vaikutusta siihen, että kotityöt jakautuvat entistä enemmän naisten vastuulle. Kokonaisuudessaan ylitöiden lisääntymiseen voi siten liittyä tasa-arvoriski, sillä asiaan liittyy työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen lisäksi myös sukupuolten palkkaeroa koskevat kysymykset.

Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys HE 220/2018 työttömyysturvalain muuttamisesta. Työaikalakia koskevassa esityksessä on ehdotettu muutettavaksi työttömyysturvalain 4 luvun 3 §:n 1 momenttia, joten hallituksen esityksessä HE 220/2018 samaan säännökseen tehtäväksi ehdotettu muutos pitäisi huomioida työaikalakia koskevan esityksen käsittelyssä.

Neuvotteleva virkamies Jarno Virtanen